

Handläggare
Lena Alksten
Telefon: 08-50836241

Till
Äldrenämnden
Den 18 februari 2025

Remiss av betänkandet ett språkrav för språkutveckling (SOU 2024:78)

Svar på remiss från kommunstyrelsen 2024/1449

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande språkrav i äldreomsorgen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Sammanfattning

Äldrenämnden har mottagit en remiss gällande betänkandet ett språkrav för språkutveckling. Betänkandet lyfter fram att kvalitetsbrister identifierats inom äldreomsorgen, bland annat av IVO i samband med pandemin och Coronakommissionen. Vissa brister i kvaliteten kan kopplas till att medarbetarna inte har haft tillräckliga kunskaper i svenska för att klara av alla arbetsuppgifter.

Utredningen föreslår att arbetsgivare ska säkerställa att personalen har en kunskapsnivå i svenska som är relevant att klara de moment och den kommunikation som ingår i arbetet. Den nivå som utredningen föreslår är B2 enligt Gemensam europeisk referensram för språk (GERS.) Det är en något högre nivå än svenska som andraspråk 1, SVA 1 som är den nivå som staden har fastställt att alla medarbetare i äldreomsorgen ska ha. Nivån ska ses som ett strävansmål och ska gälla alla medarbetare i äldreomsorgen.

Vidare betonas vikten av att förbättra utbildning och fortbildning för att säkerställa nödvändiga språkkunskaper. Samverkan mellan olika aktörer som vårdgivare, utbildningsinstitutioner och arbetsgivare är en viktig del av arbetet för att och säkerställa att språkravet uppfylls. För att stödja arbetsgivare i att utveckla språkutvecklande arbetsplatser och ge personalen möjlighet att studera svenska på arbetstid föreslår utredningen ett stadsbidrag kallat svenskalyftet.

Utredningen betonar behovet av systematiskt och långsiktigt språkutvecklingsarbete, med arbetsgivare som bör etablera

fortlöpande arbete med bland annat aktiva språkombud och ledarskap som främjar språkstödande insatser samt verksamhetsförlagt stöd i svenska. Nyanställda ska ha relevanta språkkunskaper och förutsättningar för att klara eventuella kompletterande kurser i svenska och omvårdnad. Utredningen föreslår också att medarbetare bör ges möjlighet att slutföra SFI och SVA-studier, och att Skolverket tar fram utbildning i kommunikation för äldreomsorgens personal.

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag och ser behov av att införa språkrav och ett fortsatt långsiktigt arbete för att höja språknivån inom äldreomsorgen. Svenskalyftet är ett bra komplement till äldreomsorgslyftet som pågår till och med 2026 och är fortsatt en viktig insats för att öka antalet utbildade vårdbiträden, undersköterskor och specialistundersköterskor.

Förvaltningen ser vikten av fortsatt samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen för att utveckla arbetsplatsförlagt lärande i svenska och stöd till språkombud. Ett etablerat samverkansarbete är avgörande för att anpassa stödet efter verksamhetens behov. Det finns flera insatser som anses nödvändiga för att skapa en förbättrad, god och enhetlig språknivå inom äldreomsorgen, vilket i sin tur förbättrar tryggheten och kvaliteten i äldreomsorgen.

Bakgrund

Under flera år har kvalitetsbrister som identifierats i äldreomsorgen. Dessa har bland annat berott på att medarbetare inte haft tillräcklig kunskap i svenska för att klara alla moment i arbetet. Utredningen om språkrav i äldreomsorgen initierades efter att Coronakommissionen uppmärksammade problem med språkförbistringar inom äldreomsorgen, vilket påverkar både tryggheten och kvaliteten i omsorgstjänsten.

Regeringen beslutade den 30 mars 2023 att tillsätta en särskild utredare för att analysera och ta fram förslag på hur krav på kunskaper i svenska språket för personal inom äldreomsorgen kan regleras. Utredningen har samlat kunskap från sakkunniga inom området för att utarbeta förslag som kan förbättra språknivån hos personalen.

Syftet med utredningen är att säkerställa att äldre får en bättre vård och att personalen kan kommunicera effektivt med både kollegor, de äldre, deras anhöriga och andra kontakter. Genom att införa ett språkrav i socialtjänstlagen och erbjuda statsbidrag för språkutveckling, hoppas utredningen bidra till en förbättrad, god och enhetlig språknivå inom äldreomsorgen.

Ärendet har inom staden remitterats till äldrenämnden, arbetsmarknadsnämnden och tre stadsdelsnämnder. Stockholms stad är remissinstans tillsammans med ytterligare 101 instanser bland annat Stiftelsen Stockholms läns Äldrecentrum, sju länsstyrelser, 49 kommuner, inspektionen för vård- och omsorg och en rad intresseföreningar.

Ärendet

Utredningen identifierar att språkproblemet i äldreomsorgen är en stor utmaning och föreslår flera åtgärder för att förbättra språknivån hos personalen inom äldreomsorgen för att säkerställa trygghet och kvalitet i omsorgstjänsten.

Utredningen syftar till att skapa en språknivå i äldreomsorgen som gör att alla medarbetare klarar samtliga moment som ingår i arbetet gällande kommunikation och dokumentation. Det kommer att förbättra tryggheten och kvaliteten i omsorgstjänsten. Några av de viktigaste delarna i utredningen är:

Införande av ett språkkrav i socialtjänstlagen

Utredningen föreslår att arbetsgivarna ska arbeta för att personalen har en kunskapsnivå i svenska som är relevant för de omsorgsinsatser som de genomför. Den föreslagna nivån är B2 enligt GERS, den gemensamma europeiska referensramen för språk. Detta innebär att personalen ska kunna kommunicera effektivt med de äldre och deras anhöriga, sina kollegor och andra kontakter som till exempel vårdgivare i Region Stockholm

Socialstyrelsen har under arbetet med utredningen tagit fram material som underlättar bedömningen av språknivån i förhållande till socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor. Materialet kan användas för att chefer och medarbetare ska ha ett gemensamt diskussionsunderlag för bedömning av medarbetarens språknivå och kunna vara en grund för planering av fortsatt kompetensutveckling.

Förbättrad utbildning och fortbildning

Utredningen betonar vikten av att förbättra utbildningen och fortbildningen för personalen inom äldreomsorgen för att säkerställa att de har de nödvändiga språkkunskaperna. Den betonar också att insatserna behöver följas upp för att säkerställa att de ger effekt. För att effektivisera arbetet och säkerställa att språkkravet uppfylls, föreslår utredningen ett etablerat samverkansarbete mellan olika aktörer inom äldreomsorgen som till exempel externa vårdgivare, utbildningsinstitutioner och arbetsgivare.

Statsbidrag – svenskalyftet

Utredningen föreslår ett statsbidrag som kallas svenskalyftet som ska utformas på liknande sätt som äldreomsorgslyftet. Svenskalyftet innebär utökade möjligheter att erbjuda utbildning i svenska och ska också gå att användas av verksamheterna för att införa tid för att arbeta språkutvecklande på arbetsplatsen. Vilken typ av insatser det

kan röra sig om bestämmer verksamheterna och deras verksamhetschefer själva utifrån egna behov. Det innebär att verksamheten kan arbeta med individuell kompetensutveckling i svenska och samtidigt arbeta på en generell nivå med kommunikation och språkstödande arbetssätt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande äldreomsorgsfrågor. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 12 februari. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 11 februari och det för socialnämnden, äldrenämnden och överförmyndarnämnden gemensamma rådet för funktionshinderfrågor den 13 februari.

Jämställdhetsanalys

Betänkandet tar inte upp specifika frågor kring jämställdhet. Förvaltningen anser att språkraven är generella och gäller för samtliga medarbetare oavsett vilket kön man identifierar sig som. De insatser som krävs fokuserar främst på att införa ett språkkrav för personal inom äldreomsorg för att förbättra språknivån och därigenom tryggheten och kvaliteten i omsorgstjänsten. Att höja språkkompetensen ska anpassas utifrån individens behov och förutsättningar oavsett kön.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positiv till utredningens förslag. Det finns stora utmaningar kring språknivån i äldreomsorgen och behov av långsiktigt och systematiskt arbete för att komma till rätta med utmaningarna.

Utredningen föreslår att arbetsgivare ska säkerställa att omsorgspersonalen har relevanta kunskaper i svenska språket. De har definierat nivån B2 enligt GERS som den nivå som arbetsgivaren ska eftersträva att alla medarbetare i äldreomsorgen ska uppnå. För att fastställa detta kommer en ny regel i socialtjänstförordningen att tas fram (2001:937). Den språknivå som staden har fastställt för äldreomsorgen är svenska som andraspråk 1, SVA 1 och utredningens förslag på B2 nivå i Gersskalan ligger högre än stadens nivå. Utredningen föreslår att arbetsgivarna ska sträva efter att alla som arbetar i äldreomsorgen uppfyller den nivån.

Förvaltningen anser att det är bra att en språknivå fastställs och att det är realistiskt att det är ett strävansmål och att det kommer, för vissa medarbetare, att ta tid att komma upp till den nivån men att insatserna ska inriktas på att samtliga medarbetare når det målet utifrån individuella studieplaner. För att språknivån ska bevaras på en hög nivå ska också arbetsgivaren etablera ett systematiskt, fortlöpande och långsiktigt språkutvecklingsarbete med aktiva språkkombud och ledarskap som främjar språkstödande insatser. De medarbetare som anställs ska ha relevanta språkkunskaper och ha

förutsättningar, det vill säga någon form av grundläggande utbildning, som gör att de kan klara eventuella kompletterande kurser i svenska och omvårdnad.

Utredningen föreslår att Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ska följa upp språkkravets efterlevnad och äldres uppfattningar om personalens kommunikativa förmåga. Förvaltningen ser också möjligheter att följa upp verksamheternas arbete med språkstödjande arbetssätt och undervisning i svenska genom kvalitetsobservationer och inspektioner.

Vidare föreslår utredningen att medarbetare bör ges möjlighet att slutföra studier i Svenska som andraspråk och i Svenska för invandrare. Med detta föreslås även att inrätta ett statsbidrag kallat svenskalyftet för att finansiera språkutbildningar. Förvaltningen ser ett stort behov av ett statsbidrag för undervisning i svenska. Det är många medarbetare som har en yrkesutbildning som behöver bättra på sin kunskap och höja sina betyg i svenska.

Det är också viktigt att fortsätta med kombinationsutbildningar i vård- och omsorg tillsammans med svenska och att det är möjligt att få fortsätta sin utbildning i svenska även om man inte hinner klart inom kursens ramar. Förvaltningen vill tydliggöra att språklyftet behöver pågå samtidigt som äldreomsorgslyftet som är fortsatt viktigt för att höja den grundläggande kompetensen bland vårdpersonal. Staden står inför stora behov av att rekrytera utbildad personal för att möta kommande kompetensförsörjningsbehov.

Utredningen föreslår att Skolverket tar fram en utbildning i kommunikation för äldreomsorgens personal med stöd från Stockholms universitet. Förvaltningen ser positivt på att ta fram språkkurser som är anpassade för arbete i äldreomsorgen.

Samverkan mellan arbetsgivare, utbildningsanordnare och är viktigt för att etablera goda förutsättningar för språkstödjande arbete och undervisning i svenska. Det är också något som utredningen tar upp.

Utredningen lägger även stort ansvar på arbetsplatserna för det språkutvecklande arbetet och där behöver också samverkan vara stark för att verksamheten ska kunna förmedla vilket stöd som behövs och arbetsmarknadsförvaltningen ska kunna ta fram metoder och förslag på hur stödet kan anpassas efter verksamhetens behov. Förvaltningen ser positivt på det förslaget och har goda erfarenheter av ett mångårigt och väl fungerande samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen gällande kombinationsutbildningar med vård och svenska och även kurser i svenska för invandrare, SFI och i svenska som andraspråk, SVA.

kombination med stöd till språkombud och utbildning för chefer i språkstödande arbetsätt.

Arbetsmarknadsförvaltningen har även, i projekt finansierat av Europeiska socialfonden analyserat betyg, drivit orienteringskurser där medarbetarnas språkliga nivå har kartlagts och utifrån den nivån tagit fram individuella studieplaner vilket har skapat goda möjligheter till lärande utifrån vars och ens behov och förutsättningar.

Äldrenämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen gällande språkrav i äldreomsorgen och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Karin Bülow
Äldredirektör
Äldreförvaltningen

Jonna Hermansson
Avdelningschef
Äldreförvaltningen

Bilagor

1. Ett språkrav för språkutveckling, SOU 2024:8
2. Remittering av betänkandet

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Karin Bülow, Äldredirektör	2025-02-04
Jonna Hermansson, Avdelningschef	2025-02-04